

אוניברסיטת בר-אילן

תאריך עדכון 19.2.2018

שם ומספר הקורס: שירי ארץ ישראל – הז'אנר

והתפתחותו 47-072-01

סוג הקורס: שיעור

היקף שעות: 2 ש"ש

מסטר: א-ב

שנת לימודים: תשע"ט

א. מטרת הקורס (מטרות על / מטרות ספציפיות):

1. לבחון דרכי הגדרה אפשריות לז'אנר שירי ארץ ישראל בהיבט היסטורי, סוציולוגי ומוזיקלי וללמוד כיצד מתפתח ז'אנר מוזיקלי
2. להציג לפני הסטודנטים את הז'אנר הנקרא "שירי ארץ-ישראל" בהתייחס לרקע התרבותי, ההיסטורי הסוציולוגי והמוזיקלי להתפתחותו, החל מהעלייה הראשונה ועד לזמננו.
3. להפגיש את משתתפי הקורס עם יצירתם של היוצרים החשובים של הזמר העברי, וילנסקי, ארגוב, נעמי שמר, יאיר רוזנבלום, עוזי חיטמן, נורית הירש, שייקה פייקוב, יורם טהרלב, אהוד מנור, ואחרים.
4. דיון בסוגיות תרבותיות המוצאות בטוי בזמר הישראלי

ב. תוכן הקורס: (רציונל, נושאים)

בתחילת הקורס ינתנו מספר שיעורי הקדמה ונושאים כלליים. במסגרת ההקדמה נעשה ניסיון להגדיר את מהות הז'אנר "שירי ארץ-ישראל". כן ייערך דיון מקיף בנושא של התהוות תרבות ישראלית מקומית ייחודית, תוך דגש על התרבות המוסיקלית הפופולרית. לאחר מכן תערך סקירה היסטורית-סוציולוגית-מוזיקלית רחבה של הזמר העברי והתהוותו מהעלייה הראשונה ועד לתקופה הנוכחית, התייחסות למקומו של הזמר העברי בסצינה המוזיקלית הנוכחית בעלת מגוון ז'אנרים.

בנוסף, יידונו בקורס מספר נושאים בדיון מעמיק יותר כגון שירי אור בזמר העברי, שירי המלחמות בזמר העברי כראי למבנה החברה וערכיה.

דגש על תרומתם של יוצרים בולטים בזמר העברי: וילנסקי, ארגוב, נעמי שמר, יאיר רוזנבלום, מרדכי זעירא, עוזי חיטמן, נורית הירש, יורם טהרלב, אהוד מנור ועוד.

מהלך השיעורים: בכל אחד מהשיעורים נדונה תקופה או נושא. שומעים את השירים השייכים לנושא השיעור ומוקרנות מילות השירים. לפעמים מוקרן סרט וידיו המיועד להעשיר את המידע הניתן בשיעור או להפגיש את הסטודנטים עם יוצרי הזמר העברי.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים: (רשימה או טבלה כדוגמת המצ"ב)

מס' השיעור	נושא השיעור	קריאה נדרשת	הערות
1	מבוא לנושא. מהם שירי ארץ ישראל?	אין קריאה נדרשת לשיעור ספציפי. יש לקרוא את קריאת החובה במהלך השנה עד למבחן	
2-4	הגדרתו והתפתחותו של קורפוס מוזיקלי. הפונקציה של המוסיקה בתרבות. המודלים של טימוטי רייס וברונו נטל		
5	התרבות הישראלית היווצרותה וייחודה. דגש על התרבות המוזיקלית		
6-7	שירי העלייה הראשונה. ההמנון הלאומי – התקווה		
8	שירי העלייה השנייה.		
9	שעור שינתן בחנוכה: שירי אור בזמר העברי		
10	שירי העלייה השלישית		
11	שירי העלייה הרביעית		
12-14	שירי העלייה החמישית, חומה ומגדל, מלחמת העולם השנייה		
15-18	"תור הזהב" בזמר העברי שירי השנים 1948-1964		
19-21	שירי ארץ ישראל בין השנים 1964-1980.		

		השירה בציבור ותפקידיה בחברה הישראלית	
		שירי ארץ ישראל משנות השמונים ועד לתקופה הנוכחית	22-23
		בתקופה שבין פסח ויום העצמאות ילמד הנושא הבא: שירי המלחמות בזמר העברי כראי למבנה החברה וערכיה	24

ג. חובות הקורס:

דרישות קדם: אין

חובות / דרישות / מטלות: נוכחות מלאה בשיעורים, קריאת מקורות החובה, מבחן סיום.
מרכיבי הציון הסופי (ציון מספרי / ציון עובר): נוכחות מלאה בשיעורים (20%) מבחן (80%).

ד. ביבליוגרפיה: (חובה/רשות)

קריאת חובה

אלירם, ט. (2006). **בוא, שיר עברי. שירי ארץ ישראל: היבטים מוזיקליים וחברתיים**. חיפה: הוצאת אוניברסיטת חיפה. (הערה: הפרק השני אינו חובה).

קריאת רשות

אלירם, ט. (2009). "מפולין ועד הר הצופים: גלגולו של ניגון". Min-Ad: Israel Studies of Musicology Online, Vol.7/1, 2008-2009

<http://www.biu.ac.il/hu/mu/min-ad/>

בן-יהודה, נ. (1990). **אוטוביוגרפיה בשיר וזמר**. ירושלים: כתר.
בן-פורת, ז. (ע). (1989). **ליריקה ולהיט**. תל-אביב: הקיבוץ המאוחד.
זמורה-כהן, מ. (1982). "דברי מבוא לדיון שולחן עגול: השיר הישראלי: השפעת התמליל העברי על עיצובו וסגנונו". בתוך: יהודית כהן (ע). **ספר הכנס העולמי למוסיקה יהודית**. ירושלים: המכון לתרגום ספרות עברית בע"מ. עמ' ט"ז-כ'.

טהרלב, י. (2007). **איזו מדינה! החוויה הישראלית בשירים. 60 השנים הראשונות**. תל-אביב: משרד הבטחון – ההוצאה לאור.

טהרלב, י. ונאור, מ. (1994). **שירו, הביטו וראו. סיפורים שמאחרי השירים**. תל-אביב: משרד הבטחון – ההוצאה לאור.

טסלר, ש. (2007). **שירים במדים. סיפורן של הלהקות הצבאיות**. ירושלים: יד יצחק בן צבי.

כרוסי, א. ורגב מ. (2013). **מוסיקה פופולארית ותרבות בישראל**. רעננה:

בית ההוצאה של האוניברסיטה הפתוחה.
 רגב, מ. (1990). **בואו של הרוק: משמעות, התמודדות ומבנה בשדה המוסיקה הפופולרית בישראל**. עבודת דוקטור, המחלקה לסוציולוגיה ואנטרופולוגיה, אוניברסיטת תל-אביב.
 רגב, מוטי (2001). 'מבוא לתרבות ישראלית'. בתוך: אפרים יער וזאב שביט (עורכים). **מגמות בחברה הישראלית (כרך ב')**, תל-אביב: הוצאת האוניברסיטה הפתוחה.
 שחר, נתן (1989). **השיר הארץ-ישראלי בין השנים 1920 - 1950**. עבודת דוקטור, המחלקה למוסיקולוגיה, האוניברסיטה העברית ירושלים. שמואלי, ה. (1971). **הזמר הישראלי**. תל-אביב: המרכז לתרבות ולחינוך, הספרייה למוסיקה.
 אלירם, טלילה (2016). 'העשור הרביעי במוזיקה'. בתוך: יחיעם ויץ, צבי צמרת (עורכים). **העשור הרביעי, תשל"ח-תשמ"ח**. ירושלים, יד יצחק בן-צבי, עמ' 455-477.

Hirshberg, J. (1995). **Music in the Jewish Community of Palestine 1880-1948**. Oxford: Clarendon Press.

Zerubavel, Yael (1995). **Recovered Roots**. Chicago and London: The University of Chicago Press.

חומר מחייב למבחנים: קריאת חובה והחומר הנלמד בשעורים

שם הקורס באנגלית

"Songs of the Land of Israel": The genre and it's development